

Veðurlag og streymur kring Føroyar

Tríggjar Ph.D.-verkætlanir og tvær postdoc- verkætlanir eru settar í verk við stuðli frá donsku stjórnini.



BOGI HANSEN
havfrøðingur

Tá danska stjórnin varð skipað við árslok 2007, stóð m.a. í samgonguskjalinum: “*Regeringen vil tage initiativ til et program for klimaforskning i havstrømme omkring Færøerne med inddragelse af forskningsmiljøer med tilknytning til Nordatlanten*”. Hetta førði við sær, at 9,2 milliúnir vórðu settar av á donsku fíggjarlógini. Ein stýribólkur varð settur við trimum føroyskum og trimum donskum umboðum, og hann var samdur um, at peningurin best kundi nýtast til at útbúgva ungar granskarar. Tí

vórðu fýra Ph.D.-verkætlanir lýstar leysar at søkja á sumri 2008. Tá umsóknarfreistin var úti, vóru tríggjar umsóknir komnar inn, sum allar vórðu mettar at vera góðar og at lúka tær ásettu treytirnar. Tær vórðu játtaðar at fara í gongd við ársbyrjan 2009, og fígging er til trý ár. Av tí, at bara tríggjar umsóknir vóru, var peningur eftir av játtanini, og avgjørt varð tí at lýsa tvær tvey-ára postdoc-verkætlanir leysar. Hesar eru vendar til folk, sum nýliga hava vunnið sær doktaraheiti.

Ph.D.-verkætlan um upsa



Eydna í Homrum

fer at kanna, hvussu upsin undir Føroyum er tengdur at broytingum í veðurlagi og streym-

um: “*The Effects of Climate and Ocean Currents on Faroe Saithe*”. Hon verður knýtt at Fróðskaparsetrinum og fer at hava arbeiðsstað á Havstovuni.

Upsastovnurin er týðandi partur av vistskipanini á føroyska land-

grunninum. Harumframt hevur upsin stóran peningaligan týðning fyrri føroyingar. Stovnsmetingar eru gjørdar av føroyska upsanum síðan 1961, men ilt hevur verið at meta um broytingarnar í stovnsstøddini. Tó tykist tað sum, at sveiggin í stovnsstødd eru tengd at, hvussu havstreymarnir kring Føroyar broytast. Ætlanin er at kanna føðina, sum er bindilið millum umstøður í havinum og sjálvan upsan. Tá umstøðurnar eru góðar, verður meiri av føði, og tá kann vøkstur-

in hugsast at vera betri. Eisini er ætlanin at kanna hvussu upsin ferðast, og um samband er millum ferðingina og veðurlag og havstreymar. Hetta er møguligt, m.a. tí at føroyskur upsi er merktur í tveimum tíðarskeiðum í farnu øld. Vónin er, at úrslitini kunnu brúkast í upsastovnsmetingunum í framtíðini. Hetta er í tráð við, at altjóða havrannsóknarstovnurin ICES arbeiðir í móti at hava vistfrøðina við í stovnsmetingunum.

Ph.D.-verkætlan um nebbasild



Kirstin Eliassen fer at kanna, hvussu nebbasildin á Landgrunninum virkar sum millumlið millum broytingar í veðurlagi og streymum og størri fiskasløg: “Lesser sandeel, *Ammodytes marinus*, as a link between climate and higher trophic le-

vels on the Faroe shelf”. Hon verður knýtt at Århus Universiteti og fer at hava arbeiðsstað á Havstovuni.

Nógv bendir á, at nebbasild hevur ein sera týðandi leiklut í vistskipanina á føroyska landgrunninum. Bæði í fiska- og havfuglastovnum síggjast árligar broytingar í nøgd og trivnaði, og í summum førum hevur borið til at tengt hesar broytingar beinleiðis at nøgdini og

trivnaði hjá nebbasild. Eisini vísir nebbasildin seg at vera nær tengd at gróðrinum á Landgrunninum, og gróðurin tykist mest at vera stýrdur av broytingum í veðurlagi og havstreymum. Høvuðsendamálini við hesari verkætlanini eru at staðfesta, hvussu veðurlagið ávirkar nebbasild, og hvussu broytingar í nebbasildastovninum síggjast aftur í fiska- og havfuglastovnum.

Ph.D.-verkætlan um rákið av Atlantssjógv



Brian Hansen fer at kanna, hvussu rákið av heitum Atlantssjógv fram við okkum kann fara at broytast sambært veðurlagsmodellum: “*On the forcing maintaining a flow of Atlantic Water to the ventilation areas in the Nordic Seas and their representation in climate models*”.

Hann verður knýttur at Københavns Universiteti og fer at hava arbeiðsstað á Dansk Meteorologisk Institut (DMI) og á Havstovuni.

Fram við Føroyum ferðast heitur sjógvur norður- og eystureftir. Ein grein av hesum heita ráki fer suður um oyggjarnar og ein grein norður-

um. Hetta rákið hevur avgerandi týðning fyri livilíkindini í føroyskum øki, bæði á sjógv og landi og hevur eisini stóran týðning fyri tey arktisku økini norðan fyri okkum. Útrokningar hava víst, at komandi veðurlagsbroytingar kunnu ávirka rákið og fáa tað at vikna; men torført er at gera útrokningarnar so neyvt, at hetta kann sigast við vissu. Verkætlanin fer at kanna drívmeina í rákinum, sum kann hava ymiskan uppruna, og fer at kanna, hvussu væl hon er umboðað í teimum veðurlagsmodellum, sum verða nýtt til at spáa um komandi broytingar. Arbeiðið verður serliga grundað á telduútrokningar, sum verða gjørdar á tí stóru “CRAY XT5 supercomputer” á DMI.

Tvær postdoc-verkætlanir fara at byrja í seinnu helvt av 2009

Onnur verkætlanin skal gera eitt teldumodell av streymunum á føroyska landgrunninum, ið er so neyvt, at til ber at skilja tær røslur í sjónum, sum vísa seg at hava stóran týðning fyri gróður og botnfisk. Fyribils orðing: “*High resolution modelling of the Faroe Shelf circulation and frontal system*”. Henda verkætlanin verður framd á Dansk Meteorologisk Institut og á Havstovuni.

Hin verkætlanin skal útgreina broytingarnar í sjónum kring Føroyar síðan seinastu ístíð. Fyribils orðing: “*Reconstruction of Holocene North Atlantic Ocean variability around the Faroe Islands*”. Henda verkætlanin verður framd á danska jarðfrøðistovninum (GEUS) og á Havstovuni.